

Forord

Denne oppgaven må jeg si at jeg slet med å komme i gang med. Imens jeg leste pensum har jeg følt at det har vært mer relevant for lærere i ungdomsskolen enn på barneskolen. Spesielt når jeg har lest om konnektivismen som «læringsteori», og hvordan en bør legge til rette for at elevene kan bruke sosiale medier og deres personlige nettverk for å fordype seg i kunnskap (Krokan A., 2017). Men så kom jeg over artikkelen *Digitalt medborgerskap i fremtidens skole*, skrevet av Kristin Gregersen Eriksen. Dermed ble jeg inspirert til å skrive om hvordan lærere i barneskolen, kan og bør forberede elevene til fremtidens bruk av sosiale medier. For å avgrense det valgte jeg å se på det spesielt som en kanal for demokratiske prosesser, som diskusjoner og debatter for samfunnsutvikling.

Når jeg først begynte å tenke i de banene syntes jeg det var lettere å relatere det jeg leste om til barneskolen. Det har vært en lærerik prosess, selv om det tok tid. Og jeg har tilegnet meg mye kunnskap om sosiale medier og hvor høyt potensiale det har for læring og fordypning, som ikke jeg har tenkt på tidligere.

Samarbeidet mellom oss i gruppa har ikke fungert slik som det var tenkt, fordi vi alle sammen har vært opptatte med jobb, barn/familie og andre ting i livet. Her tror jeg vi alle sammen føler litt det samme. Det gjelder ikke enkelte men hele gruppa, inkludert meg selv. Før jeg leverte oppgaven fikk jeg likevel en av de i gruppa til å lese gjennom og gi tilbakemelding på oppgaven, noe jeg satte veldig pris på.

Sosiale medier – en arena for læring?

Skolens dannings- og utdanningsoppdrag handler om å danne gode samfunnsborgere, som har et godt grunnlag for deltakelse i utdanning, arbeids- og samfunnsliv (Utdanningsdirektoratet, 2017). Det vil si at opplæringen skal gi elever «kunnskap om og innsikt i natur og miljø, språk og historie, samfunn og arbeidsliv, kunst og kultur, og religion og livssyn» (Ibid.)

I tillegg trenger de trening i å delta i diskusjoner og debatter på en god måte. Dagens digitaliserte samfunn krever at engasjerte samfunnsdebattanter har evnen til å søke kunnskap, være kildekritiske, saklige, respektfulle og ydmyke for andres meninger. Dette er viktige forutsetninger i et demokratisk perspektiv. I fagfornyelsens overordnede del står det at

«Opplæringen skal gi elevene kunnskaper og ferdigheter til å møte utfordringer i tråd med demokratiske prinsipper. De skal forstå dilemmaer som ligger i å anerkjenne både flertallets rett og mindretallets rettigheter. De skal øve opp evnen til å tenke kritisk, lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet (...)» (Utdanningsdirektoratet, 2017, overordnet del).

Det er med andre ord viktig å trene elevene i å delta i demokratiske prosesser som for eksempel i diskusjoner og debatter slik at de kan lære seg å håndtere meningsbrytninger og respektere uenighet. Mange av dagens debatter foregår på sosiale medier, og det vil dermed være viktig å lære elevene *hvordan* de skal bruke sosiale medier som en kanal for ytrings- og samfunnsdeltakelse på en god måte.

Som grunnskolelærer i barneskolen vil bruk av sosiale medier i skolen by på et etisk dilemma siden det stort sett er 13-års aldersgrense og lærere ikke burde oppfordre til å «bryte» disse grensene. Det betyr likevel ikke at en ikke bør øve seg på hvordan en skal delta i en samfunnsdebatt eller faglig diskusjon på en hensiktsmessig og god måte. Derfor er problemstillingen min

*Hvordan kan en **forberede** elever på å bruke sosiale medier som en kanal for deltakelse i samfunnsdebatter?*

En god samfunnsdebattant trenger som nevnt tidligere å ha kunnskap og innsikt i et bredt spekter av kategorier. Men enda viktigere er det å ha evnen til å kunne søke relevant og «riktig» informasjon om det en skal promotere for i en debatt. En viktig del av opplæringen må dermed være å lære elevene hvordan en søker relevant informasjon på internett og hvordan en vurderer en kildes troverdighet på en kritisk måte. For som førsteamanuensis

Marte Blikstad-Balas sier så er det en av de viktigste oppgavene skolen har, «fordi evnen til å vurdere ulike teksters troverdighet blir viktigere og viktigere jo flere digitale tekster vi får» (Blikstad-Balas, 2019, s. 53). Når elevene nærmest har ubegrenset tilgang til ulike tekster, er det helt avgjørende at de gjøres i stand til å kritisk vurdere de tekstene de finner, analysere om det faktisk er den teksten de trenger, kan stole på, og begrunne faglige valg (Blikstad-Balas, 2019, s. 61).

Et annet aspekt ved det å delta i en diskusjon eller debatt er at en må tåle uenigheter og kritikk. Dette er nok en av de vanskeligste oppgavene vi som lærere står overfor i dag. For hvordan lærer vi elevene å bli rustet for å tåle motgang og uenigheter? Ifølge Kristin Gregers Eriksen (2018), som har skrevet artikkelen *Digitalt medborgerskap* i Bedre skole, unngår unge å bli med i offentlig diskusjoner fordi de synes det er ubehagelig med motstanden fra folk som er uenig med dem (Gregers Eriksen, 2018). I Mattias Øhra sin artikkel *Ungdommen i selvrealiseringens tid*, skriver Øhra at det virker som vi står ovenfor en mer lydig generasjon ungdommer, der «kreativiteten i og rundt selvfremstilling har byttet plass med sterke meninger og holdninger» (Øhra, 2015, s. 138). Det kan virke som at det å ikke skille seg ut er viktigere enn å mene noe, enn det som har vært viktig for tidligere generasjoner (Ibid.). I Øhra sin artikkel finner vi flere utsagn om hvordan ungdommen ser på sosiale medier som en kanal der en kan ytre sine meninger, men at de unngår blant annet debatter der noen kan ta seg nær av noe (ibid.). En gutt sier at Facebook blir fremstilt som et ekkokammer, «for det er bare de man er enige med som er der» (Ibid.). En annen gutt sier «Jeg blir ofte skeptisk til artikler som venner av meg deler på Facebook. Selv om VG skriver det, så betyr ikke det at du burde sende det videre. Da betyr det at man står for det» (ibid.). En annen sier «Man vil gjerne beholde et godt vennskap med de man liker, og noen ganger betyr det å holde seg unna vanskelige diskusjoner, noe noen kan ta seg nær av» (ibid.). Dette synet på at det å være uenig om noe betyr uvennskap må vi som lærere ta på alvor. For hvordan skal elevene vokse opp i et samfunn der demokratiske prosesser med meningsutveksling, stemmerett og deltakelse i samfunnsdebatter spiller en stor rolle for en god samfunnsutvikling? Vi må trene elevene i å tørre å diskutere på en saklig måte med forståelse og respekt for å håndtere perspektivmangfoldet (Gregersen Eriksen, 2018). Og også at de må skille på person og sak.

Så *hvordan* skal vi trene på dette når elevene ikke har tilgang til sosiale medier på skolen. Jo vi kan imitere sosiale medier. Vi kan for eksempel benytte oss av det digitale verktøyet *Padlet*, eller vi kan la elevene opprette en egen *Blogg* der kommentarer fra medelever er mulig, uten at diskusjonene er offentlige.

Læreren kan gi i oppgave, enten i grupper, individuelt eller med læringspartner, (sistnevnte kan muligens gjøre det lettere i starten å stå for en mening når man er to om det), der elevene finner en sak som de ønsker å skape en debatt rundt, der de selv også må begrunne hva de mener. Så «publiserer» de den på en padlet eller på egen blogg der kun klassen har tilgang. De andre elevene i klassen øver seg på å ta et standpunkt og ytre sin mening på en saklig måte med troverdige argument. For å komme med saklige argument, må de muligens søke etter informasjon for å begrunne argumentene sine.

Det å jobbe på padlet gir også mulighet for å kommentere anonymt, noe som ifølge Gregersen Eriksen (2018) kan føre til mer utfyllende argument og assosiasjoner om en sak som en kanskje ikke vil si høyt foran klassen. «Dette vil ofte kunne føre til at flere meninger og perspektiver kommer frem, enn gjennom tradisjonell klasseromsdiskusjon» (Gregersen Eriksen, 2018). Jeg tenker imidlertid at etter hvert når elevene blir mer fortrolige med diskusjonsforumet, at de må begynne å øve seg på å tørre å mene noe signert med navnet sitt. Dette er viktig i arbeidet med å ruste elevene i å få kommentarer der medelever eventuelt er uenige. Hvordan skal de ellers tørre å delta i offentlig debatter senere hvis de aldri må forholde seg til å stå for noe som andre ikke er enige i. Det å håndtere både motgang og medgang er noe elevene bør øve seg på. Dette har også blitt en del av fagfornyelsens overordnede del under *Folkehelse og livsmestring* (Utdanningsdirektoratet, 2017, overordnet del).

Ifølge Ida Aalen (2018) bør temaene en skal diskutere være av allmenn interesse. For hvis målet med debatten er en demokratisk debatt for samfunnsutviklingen, så er det mest hensiktsmessig å diskutere noe alle blir påvirket av (Aalen, 2018, s. 215). Dette må læreren da overføre til noe som gagnar hele klassen og dens felles interesser. Ifølge Aalen er idealet av meningsutvekslingen å vise respekt for motparten og at en, selv om en er uenig, lytter og er åpen for den andre sine argument. Også at en selv begrunner sine egne argument og ikke bare roper ut en konklusjon (Ibid.). Dette er viktige aspekt som læreren må formidle til elevene.

Etterarbeidet bør være en klasseromsamtale om hvilke argument som skilte seg ut som saklige/usaklige argument, hvordan troverdigheten for argumentene var og hvordan ulike kilder eventuelt ble brukt. En bør også samtale om hvordan elevene oppfattet motargument, om de ble lei seg, sinte, eller såret/krenket. Eller om de faktisk klarte å se perspektivmangfoldet på en objektiv måte. Her er det også store muligheter for å diskutere grensen mellom kritikk og usaklighet. En viktig del av refleksjonene i ettertid bør også være å diskutere om meninger om ulike strukturer i samfunnet eller i klasserommet har å gjøre med

personen som venn å gjøre. Det at klassekameraten er for lekser mens en annen elev ikke er det, trenger ikke bety at de ikke kan være venner. Her har læreren en viktig rolle i få elevene til å skille på person og sak.

I en slik oppgave foregår det mye læring. Oppgaven legger opp til at en må søke etter relevant informasjon, en må lære seg å være kildekritisk og det foregår mye skrivetrening ved at en må/bør formulere seg på en overbevisende måte. Det finnes få overbevisende argument der rettskrivingen eller formuleringen kommer til kort. Her kan elevene lære av hverandre ved å se hvordan andre formulerer seg og skriver. Det er en ypperlig oppgave til samarbeidslæring. Det er også store muligheter for å jobbe tverrfaglig i flere fag, for eksempel norsk, samfunnsfag, naturfag og engelsk eller andre fag.

For å svare på problemstillingen «*hvordan kan en **forberede** elever på å bruke sosiale medier som en kanal for deltakelse i samfunnsdebatter?*», så er padlet og/eller blogg gode digitale verktøy å bruke for å lære elever å delta i diskusjoner som gagnar deres samfunn, om det er i storsamfunnet eller i klasserommet. De øver seg på å være saklige i sine argument, å være kildekritiske til informasjon de finner på internett, å fremstå troverdige og til å være respektfulle debattanter. Dette er viktige forberedelser til fremtidens debatter på sosiale medier. I tillegg øver de på å tørre å mene noe og å stå for det, samt å skille på person og sak. De erfarer forhåpentligvis også at det å ha ulike meninger om noe ikke nødvendigvis betyr at en ikke kan være venner. Sist, men ikke minst kan en slik oppgave være med på å ruste elevene til å håndtere motgang og kritikk uten at det går utover selvfølelsen deres.

Avslutningsvis vil jeg dermed si at å forberede elevene på å kunne delta i demokratiske prosesser i sosiale medier via klasseromsdiskusjoner på *Blogg* eller *Padlet*, har et stort læringspotensial og bør prøves ut. Det gir potensial for å lære både fag, skriveferdigheter og livsmestring.

Kilder:

Aalen I. (2018). *Sosiale medier* (3. Oppl.), Bergen: Fagbokforlaget

Blikstad-Balas M. (2019). Digital teknologi i klasserommet – noen sentrale utfordringer. I

Hogga Siljan H. (Red.), *101 digitale grep-en didaktikk for profesjonsfaglig digital kompetanse* (1. utgave, 2. opplag, s. 51-64). Bergen: Fagbokforlaget

Gregersen Eriksen K. (2018). Digitalt medborgerskap i fremtidens skole.

Utdanningsforskning, Bedre skole, Hentet fra: <https://utdanningsforskning.no/artikler/digitalt-medborgerskap-i-fremtidens-skole/>

Krokan A. (2017). *Smart Læring – Hvordan IKT og sosiale medier endrer læring*. (2. opplag), Bergen: Fagbokforlaget

Utdanningsdirektoratet (2017). *Overordnet del- Demokrati og medborgerskap*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/>

Utdanningsdirektoratet (2017). *Overordnet del – Prinsipp for læring, utdanning og danning*.

Hentet fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/?kode=saf01-04&lang=nno>

Øhra, M. (2015). Ungdom i selvrealiseringens tid. E-K Høilander og O. A. Gulbrandsen (Red), *Pedagogikk og elevkunnskap i grunnskolelærerutdanningen* (s.138-148). Oslo: Gyldendal akademisk